

فرهاد پناهی

به مناسبت پانزدهم آذرماه، روز حسابدار با همدیگر، توانمندتریم

فدراسیون بین‌المللی حسابداران (آیفک) برای سال جاری شعار همبستگی حسابداران را سرلوحه‌ی فعالیت‌هایش قرار داده است. ما، حسابداران ایرانی، نیز امروز بیش از هر زمان دیگر باید بر ضرورت همبستگی درونی حرفه‌ی حسابرسی تأکید کنیم و نشان بدهیم به‌عنوان حرفه‌ای همبسته و همراه قادریم در تحولات عام‌تر اجتماعی و اقتصادی در برابر چالش‌ها تاب آوریم و به افق‌های جدیدی دست یابیم.

در وهله‌ی نخست، همگرایی و همبستگی با ارکان مؤثر در سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری، دولت و نهادهای ذی‌نفع ضروری است. بدین ترتیب می‌توان با درک مشترک از مسایل و مشکلات به حل آن‌ها کمک کرد و در عین حال ابعاد نیازهای متعدد این ارکان از جامعه‌ی حرفه‌ای و توانمندی‌های حرفه نمایان شود.

دومین نمودار همبستگی درون مؤسسه‌ی حسابرسی بین شرکا و میان مدیران و کارکنان و سلسله‌مراتب سازمانی هر مؤسسه پدیدار می‌شود. شراکت در مؤسسات حسابرسی باید شراکت پایدار باشد و سرمایه‌ی انسانی مؤسسات جزء لاینفک هر مؤسسه تلقی شود. چرخش شرکای مؤسسه‌ی حسابرسی تغییرات متعدد در آن رابطه‌ای منفی و معنی‌دار با کیفیت حسابرسی دارد و وقتی در سطح مؤسسه با تغییرات مکرر شرکا مواجه باشیم کیفیت خدمات حسابرسی کاهش می‌یابد. از همین روست که تغییر شرکا علاوه بر تنش‌های درونی و تأثیر منفی بر روابط کار، بر روی کیفیت کار حسابرسی هم تأثیر منفی می‌گذارد و مانع از تأمین انتظارات ذی‌نفعان می‌شود و بدین ترتیب بر جایگاه عمومی حرفه‌ی حسابرسی نیز آسیب می‌رساند. کار مستقل شرکا از یکدیگر نادرست‌ترین پاسخ به این وضعیت است و در حقیقت بیراهه‌ای برای حل و یا کاهش اختلاف شرکاست چراکه تمامی پی‌آمدهای مثبت فعالیت گروهی، به‌ویژه بهره‌مندی از صرفه‌جویی‌های ناشی از مقیاس را از میان برمی‌دارد، آسیب‌پذیری مؤسسه را در برابر تحولات بیرونی بیشتر می‌کند و مانع از گسترش آن می‌شود. در مقابل، روحیه‌ی همبستگی میان شرکا علاوه بر ارتقای کیفیت حسابرسی و بدین ترتیب بهبود جایگاه حسابرسی در سطح عمومی حیات و توسعه‌ی درازمدت مؤسسات را تداوم می‌بخشد. این معضلی است که در شرایط کنونی به‌شدت نیازمند آن هستیم.

سومین نمودار همبستگی در سطح مؤسسه حفظ سرمایه‌های انسانی هر مؤسسه به عنوان مهم‌ترین دارایی‌های آن است که این خود مستلزم اتخاذ راهکارهایی برای جذب و نگهداشت نیروی انسانی کارآمد و حفظ رضایت شغلی آنان، توسعه‌ی مهارت‌ها و دانش کارکنان، وجود یک نظام مؤثر ارتقای شغلی، ارزیابی دایمی عملکرد، ایجاد محیط کاری خلاق و حفظ تعادل بین کار و وجوه دیگر زندگی کارکنان و عوامل دیگری است که در مجموع حیات پویای مؤسسه‌ی حسابرسی را شکل می‌دهد. از این رو، همبستگی بین سطوح مختلف سازمانی مؤسسات حسابرسی لازمه‌ی موفقیت درازمدت هر مؤسسه است.

مؤسسات حسابرسی در محیطی دایما در حال تغییر فعالیت می‌کنند که دستخوش انواع نااطمینانی‌ها و ریسک‌هاست. رکود و تورم حاکم بر کشور به‌راحتی می‌تواند تمامی تلاش‌های درونی یک مؤسسه را تحت‌شعاع خود قرار دهد. این‌جاست که ضرورت همبستگی حرفه‌ای خود را بیش از پیش نمایان می‌سازد. حرفه‌ی حسابرسی در ایران شامل دو بخش دولتی و خصوصی است بخش دولتی غیررقابتی است و در بخش خصوصی حسابرسی شاهد حضور انبوهی از مؤسسات بوده‌ایم که یک بازار رقابتی را تشکیل می‌دهند. به تبع آن هزینه‌ی خدمات حسابرسی نیز متأثر از رقابت مؤسسات است. در چنین بستری عاملی که بیشترین آسیب را به حرفه می‌زند در قالب «قیمت‌شکنی» بروز می‌کند که علاوه بر آسیب‌های جدی به کیفیت حسابرسی همچون موربانه درخت همبستگی حرفه‌ای را از درون پوک و تهی می‌سازد. انتظار داریم مقررات موجود در جامعه و نظارت بر مبالغ قراردادهای که مانع از رقابت منفی احتمالی بین مؤسسات می‌شود به‌درستی و با دقت از طرف مؤسسات رعایت شود و می‌دانیم که این امر نیز خود به‌شدت نیازمند همبستگی و باهم بودن است. بنابراین در گام نخست درون هر مؤسسه و در گام بعد در حرفه‌ی حسابرسی نیازمند تأکید بر مجموعه اقداماتی هستیم که همبستگی حرفه‌ای را پدید می‌آورد و استمرار می‌بخشد. عوامل برشمرده شرط لازم برای استقلال حسابرسی یعنی جوهر و روح حسابرسی است. در چنین شرایطی حرفه‌ی حسابرسی اولاً قادر است در برابر تهدیدات محیطی تاب آورد و ثانیاً از فرصت‌های موجود در محیط بهره‌مند شود.

هم‌اکنون حرفه‌ی حسابرسی مستقل در ایران دارای نهاد قانونی خودتنظیم‌گر حرفه‌ای است و بدین ترتیب از الزامات اولیه‌ی شکل و زیرساخت حرفه‌ای برخوردار است، استانداردهای حسابداری و حسابرسی تدوین شده و از انجمن‌های حرفه‌ای متعددی بهره‌مندیم که مأموریت ارتقای حرفه‌ای را دنبال می‌کنند. علاوه بر آن، آگاهی روزافزون اجتماعی از اهمیت حرفه‌ی حسابرسی و اطمینان‌بخشی فرصت‌های ارزنده‌ای برای حرفه پدید خواهد آورد. اما در عین وجود این فرصت‌ها، شرایط تورمی و محیط متلاطم اقتصادی و منطقه‌ای، فاصله‌ی انتظارات ذی‌نفعان و محیط بی‌ثبات مقرراتی و نظارتی و چالش‌های ناشی از آن حرفه‌ی حسابرسی مستقل را متأثر از خود ساخته است.

در چنین شرایطی روشن است که آن‌چه شرط لازم تداوم فعالیت و اثربخشی حرفه‌ی حسابرسی و ارتقای آن در سطح جامعه می‌شود تقویت همبستگی حرفه‌ای در میان حسابرسان به منظور تاب‌آوری در برابر چالش‌های درونی و محیطی است. فراموش نکنیم که خواه در سطح یک مؤسسه و خواه در سطح اقتصاد کلان تنها همبستگی حرفه‌ای تداوم‌بخش فعالیت و حفظ استقلال حرفه‌ای حسابرسی خواهد بود.